

HISTÒRIES

2

INCREÏBLES

Cinc aventures autèntiques
d'atletes, nedadors,
alpinistes, exploradors
i astronautes intrèpids.

Combel
EDITORIAL

ÍNDEX

04

MARATÓ

Córrer sense parar.
Filípides.

16

NEDAR I NEDAR

La Reina de les Onades.
Gertrude Ederle.

Filípides era un *hemeròdrom*, un missatger militar de l'antiga Grècia. Era capaç de córrer llargues distàncies per transmetre de viva veu missatges urgents i de vital importància. L'any 490 aC va tenir lloc una importantíssima batalla a **Marató**; Filípides és l'**heroi** més recordat d'aquesta batalla.

Gertrude Ederle, Trudy per a la família, va ser una nena mig sorda i tímida de Manhattan. La seva vida va canviar quan va aprendre a nedar i, sobretot, quan va descobrir **la felicitat** de nedar **a mar obert**. Ederle va ser la primera dona que va creuar nedant el **Canal de la Mànega** i es va convertir en **Trudy** per a tothom.

Edmund Hillary i **Tenzing Norgay** eren dos joves molt diferents. L'un era de Nova Zelanda, llargarut i desmanegat; l'altre era del Nepal, més baix i dotat d'una elegància natural. Però els va unir el mateix somni: arribar al cim de **l'Everest, la muntanya més alta del món**. 8 848 m d'esforç i d'amistat.

28

EVEREST

La muntanya més alta del món: 8 848 m.
Edmund Hillary
i Tenzing Norgay.

40

A LA LLUNA

Més enllà del cel.
Armstrong, Aldrin i Collins.

52

KARISOKE

Estrenyent llaços familiars.
Dian Fossey.

Neil Armstrong, Buzz Aldrin i Michael Collins volien **volar**. Els tres van ser pilots de guerra i de proves. Però el seu destí es trobava **més enllà del cel**. Tots tres es van entrenar per ser astronautes i sortir a l'espai. El seu destí va ser portar a terme un somni de tota la humanitat: arribar **a la Lluna** per primera vegada.

Dian Fossey va arribar a les muntanyes Virunga amb una missió: estudiar els **goril·les de muntanya**. Però de seguida va comprendre que allò que els goril·les necessitaven era protecció, perquè si no desapareixerien. Des del seu campament de **Karisoke**, Dian es va convertir en la defensora d'aquests **parents de la humanitat**.

Històries que demostren de què som capaços o, almenys, de què en són alguns.

MARATÓ

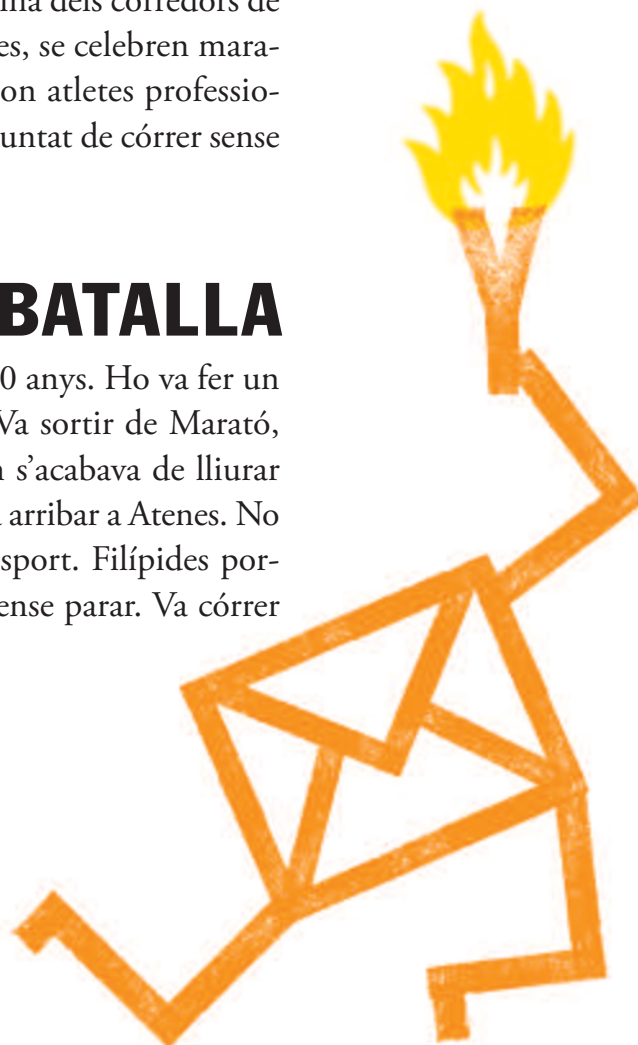
LA GRAN CURSA

La cursa olímpica més llarga és la marató. Els atletes han de córrer una distància de 42,195 km. És una prova de resistència física i mental, perquè és la ment la que empeny i obliga el cos a superar l'esgotament i el dolor per tal de seguir corrent.

La marató s'ha convertit en la prova reina dels corredors de fons. A banda de les maratons olímpiques, se celebren maratons populars en ciutats de tot el món, on atletes professionals i aficionats posen a prova junts la voluntat de córrer sense parar fins a creuar la línia de meta.

DESPRÉS D'UNA BATALLA

La primera marató es va córrer fa 2 500 anys. Ho va fer un atleta i soldat grec anomenat Filípides. Va sortir de Marató, una plana sota el sol del Mediterrani on s'acabava de lliurar una cruenta batalla, i no es va aturar fins a arribar a Atenes. No formava part d'uns jocs, no corria per esport. Filípides portava un missatge important i va córrer sense parar. Va córrer fins a la mort.

FA 2500 ANYS

UN SOL DÉU

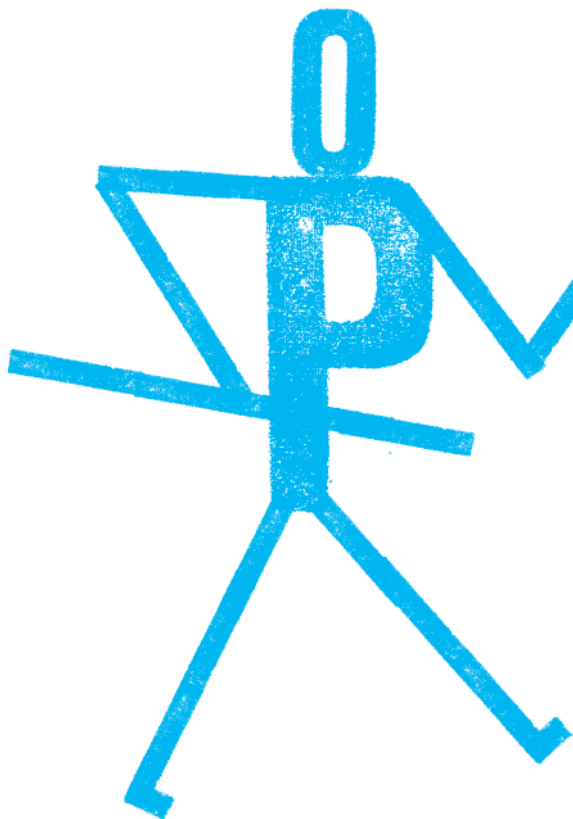
La religió oficial de l'imperi persa era el *mazdeisme*, nom derivat del seu únic déu: Ahura Mazda. També rep el nom de *zoroastrisme*, perquè el profeta fundador de la religió s'anomenava Zoroastre o Zaratustra. Va ser una de les primeres religions monoteistes, o d'un sol déu. Ahura Mazda s'identifica amb el foc o el sol perquè és la llum, la veritat i la bondat, per això els creients resen davant d'una flama. Ahura Mazda es contraposa a la foscor i el mal.

L'any 490 aC, fa 2500 anys, es va lliurar la batalla de Marató. Va ser el principi de les anomenades guerres mèdiques, que van enfrontar perses i grecs. Dos contendents molt diferents que representaven dues maneres de ser i d'estar en el món.

PERSES

L'imperi persa va ser el més extens de l'antiguitat. Quan es van enfrontar als grecs es trobava en el seu màxim esplendor i el seu emperador era Darios I. Aquest monarca va organitzar el vast territori que havia heretat dels seus predecessors: va ordenar la construcció d'una gran capital, Persèpolis, i d'una xarxa de camins per tal que els missatges, els tributs i les mercaderies arribessin a la ciutat amb rapidesa.

El govern s'organitzava per jerarquies, de dalt a baix. Al capdavant hi havia l'emperador, la màxima autoritat, envoltat dels seus familiars, l'exèrcit i uns quants escollits entre els quals podia recaure el govern de les terres conquerides. Aquests territoris gaudien de certa autonomia; podien conservar els seus costums sempre que paguessin els tributs i no s'atreïssin a discutir l'autoritat imperial. Així, doncs, en un imperi tan gran hi havia moltes religions diferents, però l'emperador i la seva cort rendien culte a Ahura Mazda, un déu únic que regia el bé i el mal. Per descomptat, aquest déu havia atorgat el poder màxim a l'emperador i la seva estirp.

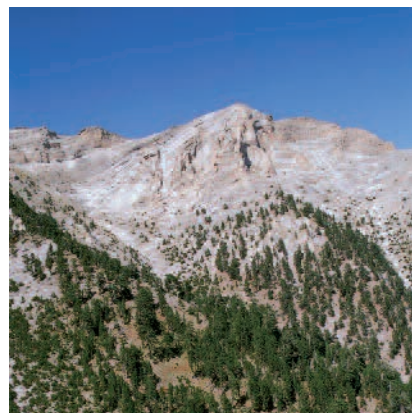
GRECS

L'antiga Grècia estava dividida políticament en polis o ciutats estat. La geografia grega, tan abrupta, va afavorir aquesta fragmentació. Les polis d'Atenes, Esparta, Corint, Tebes, Argos, Efes, Cnossos, per citar-ne tan sols algunes, eren estats sobirans i sovint s'enfrontaven entre ells. De tota manera, aquest profund sentiment d'independència que les separava convivia amb l'orgull general pel fet que tots ells eren i se sentien grecs.

No totes les polis es governaven de la mateixa manera; en aquest sentit, Atenes va ser la més avançada, amb un mode de govern al qual van anomenar *democràcia* ('govern del poble'), un sistema organitzat de baix a dalt. Els ciutadans d'Atenes elegien periòdicament els seus governants; entenent per ciutadans tan sols els homes lliures i exclouent les dones i els esclaus.

El que sí que compartien tots els grecs eren els seus déus, semidéus i herois, que protagonitzaven nombrosos mites i històries. Els déus grecs eren un reflex de les passions humanes: bones, dolentes i regulars. La llar dels déus grecs era al mont Olimp, el més alt de tot Grècia i el nom del qual significa «el lluminós». Els grecs creien que els déus hi vivien en mansions de cristall. En el seu honor, cada quatre anys se celebraven les olimpíades.

Les olimpíades, o Jocs Olímpics, són un exemple de la consciència que tenien els grecs de ser un sol poble. Cada quatre anys es dictava la pau olímpica per tal que els atletes de totes les polis poguessin arribar fins a la ciutat d'Olímpia, on competirien per honorar els déus de tota Grècia.

LA LLAR DELS DÉUS

Aquest és el mont Olimp, de 2917 m d'altura. Els déus principals que segons els grecs antics habitaven en aquesta muntanya sagrada són:

ZEUS: Pare dels déus i déu del tro i el cel.

HERA: Esposa de Zeus i deessa del matrimoni i els naixements.

POSIDÓ: Déu del mar i els oceans.

ARES: Déu de la guerra.

HERMES: Déu dels viatgers, els mercaders i els atletes. Ell mateix era el misatger dels déus.

AFRODITA: Deessa de l'amor.

ATENA: Deessa de la saviesa.

APOL·LO: Déu de les arts.

DEMÈTER: Deessa de la terra, de la fertilitat.

HADES: Déu dels morts i de l'inframón.

MARATÓ

490 aC

LA FORMACIÓ D'UN HOPLITA

Moltes ceràmiques de l'antiga Grècia, com la d'aquesta foto, estan adornades amb escenes de la vida quotidiana, i també inclouen escenes de lluita.

En l'educació que rebien els nens atenencs, i ens referim tan sols als nois fills de ciutadans lliures, era tan important la cura de la ment com la del cos.

A l'edat de set anys començaven l'escola, on els ensenyaven lectura, escriptura,

matemàtiques i música.

A dotze anys començaven a assistir al gimnàs, on s'entrenaven intensament i practicaven sobretot la lluita, les curses,

el salt, el llançament de disc i el de

javelina, totes elles disciplines olímpiques i que permetien adquirir habilitats útils

per a la batalla.

A l'edat de divuit anys ja es podien convertir en ciutadans i soldats, és a dir, en hoplites. Cada hoplita adquiria i mantenia el seu equip (proteccions i armes),

Marató és una extensa plana situada a la riba del mar, a 42 quilòmetres de la ciutat d'Atenes. Un camp on creix el fonoll sota el sol intens del Mediterrani; en efecte, en grec, *marató* vol dir «fonoll». Allà va atracar la flota persa el mes de setembre de l'any 490 aC. Es creu que aquest exèrcit invasor, al comandament dels generals Datis i Artabernes, estava format per uns 50000 homes, incloses la cavalleria, els arquers i la infanteria.

Els atenencs, que van saber que l'enemic desembarcava a prop de la ciutat, van enviar immediatament un exèrcit de 10000 hoplites sota el comandament del general Milcíades. Els hoplites eren soldats d'infanteria que anaven armats amb una llança, un casc i l'escut (*hoplon*, en grec). Tots els ciutadans d'Atenes rebien preparació i entrenament per ser hoplites.

La superioritat de l'exèrcit persa era aclaparadora. Però els atenencs lluitaven a casa, coneixien el territori i hi estaven més ben adaptats. El general grec Milcíades va saber aprofitar aquesta fortalesa i va elaborar una ràpida estratègia per anul·lar l'avantatge numèric.

El 12 de setembre es va lliurar a Marató una cruenta i heroica batalla amb aroma de fonoll.

VICTÒRIA ATENENCA GRÈCIA 1 PÈRSIA 0

Els atenencs, gràcies a l'estratègia del seu general i la rapidesa de les seves tropes, van aconseguir encerclar l'enemic rere una muralla d'hoplites furiosos que, a més de brandar les llances, repetien a l'uníson el seu crit de guerra: *Eleleu! Eleleu!*

Entre les tropes perses es va desfermar el pànic i van fugir en desbandada cap al mar, l'únic camí lliure. Els hoplites els van fustigar fins que van salpar en les seves naus.

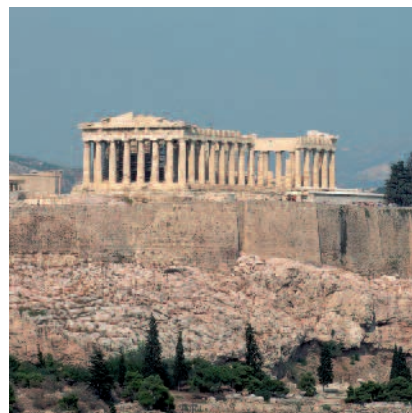
Després de la batalla hi havia més de 6000 víctimes perses entre els matolls de fonoll de Marató. Al bàndol atenenc, en canvi, amb prou feines van caure 200 hoplites. La primera batalla de les guerres mèdiques l'havien guanyada els grecs.

LA BATALLA MÉS IMPORTANT

La victòria de Marató va significar moltes coses. En primer lloc, va demostrar que els perses, que fins aleshores havien sortit victoriosos de tots els enfrontaments, no eren invencibles. Però sobretot va significar que els grecs no van ser conquerits ni sotmesos; no es van convertir en una regió més de l'imperi persa, sinó que van poder continuar desenvolupant la seva particular forma de govern: la «democràcia».

Atenes va viure, en democràcia i després de Marató, un segle brillant durant el qual arquitectes, escultors, dramaturgs i filòsofs, van assentar les bases del pensament occidental que avui encara perduren i són admirades.

Encara que els perses van aconseguir vèncer en altres batalles, al final els vencedors de les guerres mèdiques van ser els grecs.

L'HERÈNCIA GREGA

Després de la batalla de Marató Atenes va viure un llarg període d'esplendor. Es va urbanitzar l'Acròpoli, la part alta de la ciutat, amb nombroses construccions

i temples. A la ciutat hi van treballar grans artistes, com els escultors Fídies i Miró;

hi van ensenyar grans filòsofs, com Sòcrates, Plató i Aristòtil; els dramaturgs Sòfocles, Aristòfanes i Eurípides hi van

escriure les seves obres de teatre...

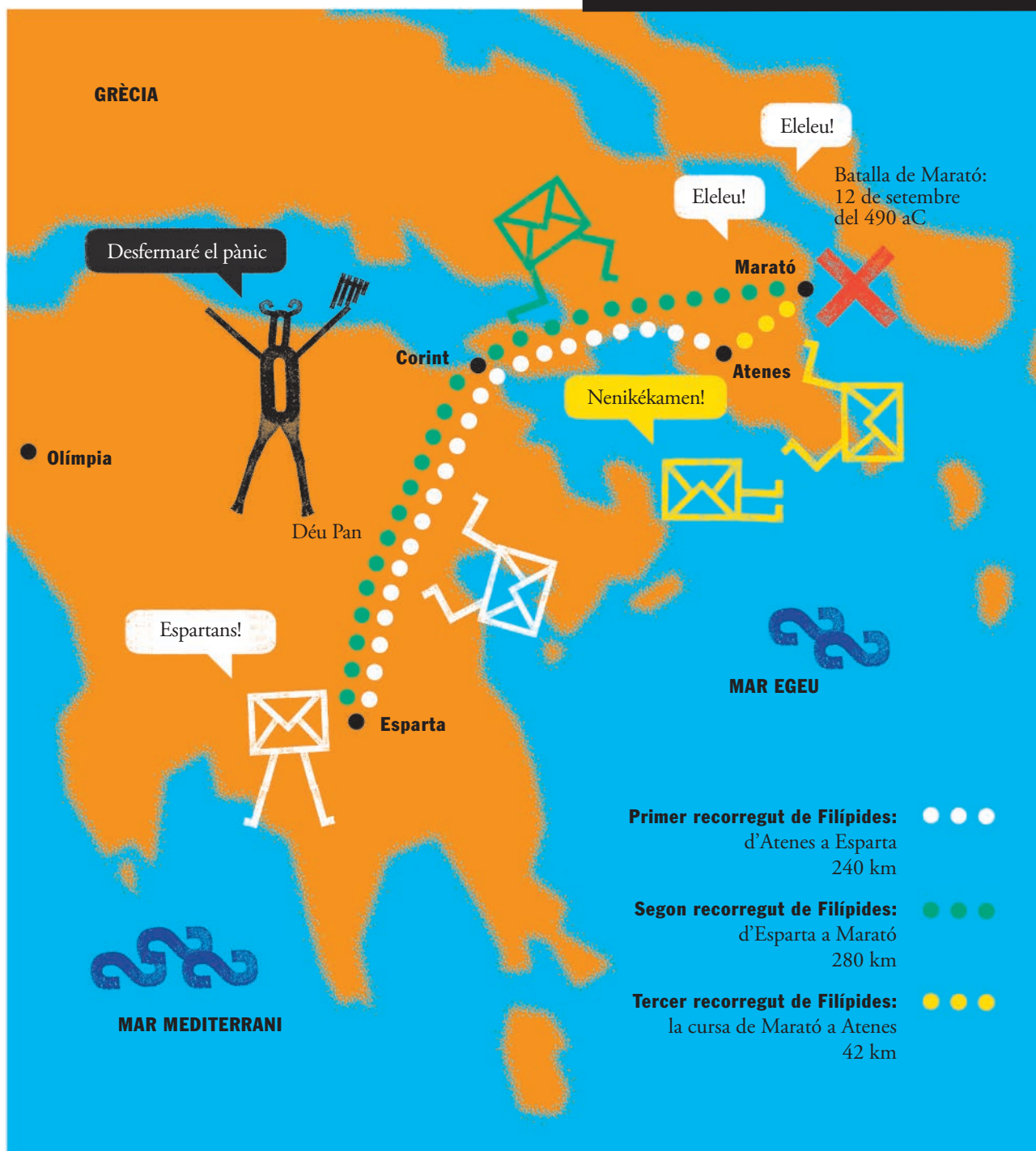
I tot això ha arribat fins a nosaltres.

Hem heretat un saber que encara avui meravella el món.

En aquesta foto podem veure l'Acròpoli d'Atenes tal com és avui en dia; el temple que hi destaca en primer terme és el Partenó, dedicat a la deessa Atena.

EL MAPA D'AQUESTA AVENTURA

FILÍPIDES ENTRE HERMES I ARES

Han passat 2 500 anys des de la batalla de Marató. No obstant això, la història encara recorda els noms dels generals perses i grecs que hi van lluitar. Però, en canvi, no sabem els noms dels soldats, dels precisos arquers perses o dels veloços hoplites grecs.

Tan sols un nom entre tota la tropa no ha caigut en l'oblit, el d'un dels 10 000 hoplites atenencs: Filípides. Però, per què el nom d'un simple hoplita ha passat a la posteritat?

Filípides no tan sols era un soldat, també era un *hemeròdrom*. Així anomenaven a l'antiga Grècia els heralds o missatgers militars. Els *hemeròdroms* recorrien llargues distàncies corrent per portar missatges; fins i tot podien fer-ho portant el seu equip hoplita. I això és el que feia Filípides, a més de lluitar, i sens dubte ho feia molt bé perquè li van confiar missions importants.

Els antics grecs consideraven que si algú tenia talent per fer una cosa era perquè els déus se l'estimaven. Així, doncs, Filípides era estimat per Ares, el déu de la guerra, però sobretot era estimat per Hermes, el déu dels atletes, dels viatgers i dels missatgers.

Potser perquè es va encomanar als déus, Filípides va aconseguir amb èxit les missions que li van encarregar abans i després de la batalla de Marató. Encara que el seu triomf va ser molt especial, com correspon als grans herois.

COSES DE DÉUS

El déu Hermes (imatge superior), missatger dels déus i protector de tots els viatgers, atletes i *hemeròdroms*, se sol representar amb ales als peus o al cap i portant una vara amb la qual obria i tancava els ulls dels mortals. El déu Ares (imatge inferior), personificació de la guerra, se solia representar com un hoplita: nu o amb túnica, casc, escut, llança i espasa.

«Perquè no caiguin en l'oblit les accions dels homes.»

LA HISTÒRIA EXPLICADA PER HERÒDOT

Heròdot d'Halicarnàs (484-425 aC) va escriure *Els nou llibres de la història*, on narra les guerres mèdiques. En el sisè llibre relata la batalla de Marató, parla de Filípides, de la seva missió a Esparta i de la seva trobada amb el déu Pan. Heròdot és reconegut com el primer historiador o el «pare de la història».

BUSCANT AJUDA ABANS DE LA BATALLA

Quan els atenencs van saber que els perses estaven desembarcant a Marató, a més de preparar-se per a la lluita, van voler avisar les altres polis gregues per aconseguir ajuda contra l'invasor estranger. Esparta va ser l'escollida perquè era la més poderosa i la més temible.

Els espartans havien fet de la vida militar el seu mode de vida. Els nens i nenes espartans eren *seleccionats* des del naixement: els sans i forts eren acceptats, els dèbils i malaltissos eren sacrificats. Els nens eren sotmesos a un entrenament duríssim per arribar a ser els millors hoplites. Els espartans no es rendien mai, el seu lema era «Vèncer o morir». Sens dubte, uns bons aliats. Per això els atenencs els van enviar el seu millor *hemeròdrom*: Filípides, que va trigar dos dies a recórrer els 240 quilòmetres que separen Atenes d'Esparta, amb un missatge de petició de socors.

ESPARTANS!

El missatge que Filípides va recitar davant dels ciutadans d'Esparta va ser aquest: «Espartans!, els atenencs us demanen que els ajudeu, que no permeteu que una de les ciutats més antigues de Grècia es converteixi en esclava dels bàrbars».

Els espartans de seguida van accedir a socórrer els atenencs. Però en aquell moment estaven celebrant unes festes en honor del déu Apol·lo i les lleis espartanes els prohibien lluitar durant les cerimònies als déus. Els atenencs haurien de resistir sols un parell de dies.

EL DÉU PAN FILL D'HERMES

Filípides va emprendre el viatge de tornada. Aquesta vegada va recórrer uns 280 quilòmetres, d'Esparta a Marató, on el general Milcíades ja devia estar situant els seus hoplites al camp de batalla.

Probablement, Filípides sentia al seu cor la urgència i l'angoixa de saber que no era portador de bones notícies: potser els espartans arribarien massa tard, potser fins i tot ell mateix arribaria massa tard!

A mig camí, se li va aparèixer el déu Pan. I, encara que el déu es va queixar que els atenencs no li feien gaire cas, de seguida va animar el missatger tot dient-li que lluitaria a favor seu.

De ben segur, les paraules de Pan van animar Filípides, perquè Pan era fill d'Hermes, el déu dels missatgers. Quan va arribar a Marató, Filípides va comunicar a Milcíades el missatge dels espartans i el de Pan. Després, va lluitar com un hoplita més.

PÀNIC ENTRE ELS ENEMICS

Pan era el déu de la naturalesa salvatge i entre els seus múltiples poders hi havia el de desfermar una por que feia embogir, similar a la que senten els animals quan es desfermen les forces de la naturalesa. I aquesta por incontrolable s'anomena *pànic*.

A Marató, quan els hoplites es van llançar corrents damunt l'enemic, invalidant així els seus arquers i imposant el combat cos a cos, els perses van sentir molta por, van sentir pànic i van fugir. I els atenencs van comprendre que realment Pan havia lluitat al seu costat.

EL DÉU DE LA NATURALESA

El déu Pan era meitat humà i meitat animal: tenia potes i banyes de cabra. Li agradava passar estones a la clariana d'un bosc o al costat d'una font, tocant la flauta, fent la migdiada o perseguint les nimfes (els esperits femenins de la naturalesa).

Després de la batalla de Marató els atenencs no van tornar a oblidar-se del déu Pan. Per desig exprés de Milcíades, li van dedicar un santuari en una gruta de l'Acòpoli, i cada any li oferien sacrificis i feien una processó de torxes en honor seu.

El soldat de Marató
anunciant la victòria.

AIXÍ ESCRIUEN ELS GRECS

El grec té un alfabet propi: Filípides s'escriu π i Marató s'escriu ω . Aquesta és la correspondència entre les nostres lletres i les de l'alfabet grec que ha perviscut fins al grec modern, totes dues en majúscula i en minúscula:

A a	
B b	
G g	
D d	
E e	
Z z	
E e	
TH th	
I i	
K k	
L l	
M m	
N n	
X x	
O o	
P p	π
R r	
S s	
T t	
U u	
F f	
CH ch	
PS ps	
O o	ω

DESPRÉS DE LA BATALLA UN MISSATGE VITAL

Un cop acabada la lluita al camp de Marató, la preocupació principal de Milcíades era que Atenes sabés com més aviat millor que havien guanyat. Però, per què tanta pressa? Els historiadors i els poetes que han narrat la batalla i la gesta de Filípides, han apuntat diverses raons.

Uns diuen que la notícia havia d'arribar a Atenes per alleujar la terrible preocupació de la polis i que aquesta pogués preparar-se per rebre els herois. Uns altres diuen que a la polis tan sols hi quedaven les dones i els nens, i que havien acordat que si no rebien bones notícies aviat, les dones sacrificarien els nens i després es matarien, per evitar caure en mans dels perses.

Milcíades va confiar novament en el seu millor missatger. Filípides havia de córrer els 42 quilòmetres que separen Marató d'Atenes i donar un missatge tan curt com vital: «Nenikékamen!» o « Νενικήκαμεν », tal com s'escriu en alfabet grec i que significa: «Hem guanyat!»

NENIKÉKAMEN!

I, novament, Filípides va córrer tan de pressa com va poder per complir la seva missió. En pocs dies, doncs, va cobrir una distància de 562 quilòmetres: 240 km d'Atenes a Esparta + 280 km d'Esparta a Marató + 42 km de Marató a Atenes. I cal no oblidar que a més va lluitar en la batalla.

Després de córrer els 42 quilòmetres, Filípides va arribar a Atenes i va pronunciar el missatge amb un darrer alè: « Νενικήκαμεν ». I el valent *hemeròdrom* va morir.

LA PRIMERA MARATÓ OLÍMPICA

Els Jocs Olímpics de l'antiguitat es van celebrar durant més de sis-cents anys, entre el 776 aC i el 393 dC. Després, la Grècia clàssica va arribar a la seva fi i les proves olímpiques van caure en l'oblit.

Al segle XIX va renéixer la idea de portar a terme uns Jocs Internacionals, a l'estil dels que se celebraven a Olímpia en l'antiguitat. L'impulsor principal d'aquesta idea va ser un noble francès: Pierre de Frédy, baró de Coubertin.

La primera edició dels Jocs Olímpics de l'era moderna es va celebrar l'any 1896 i va ser, precisament, a Atenes. Entre les proves que es van idear s'instaurà una cursa de fons que homenatjava un corredor de l'antiguitat: Filípides i la seva darrera cursa de 42 km. I la van anomenar *marató*. El primer guanyador va ser un pastor grec anomenat Spiridou Louis, que va vèncer els atletes més famosos; va ser l'única cursa en què va participar en tota la seva vida.

LA TRIBUNA DE LA REINA

Les olimpiades de 1908 es van celebrar a Londres. Per córrer la maratón es van escollir els 42 quilòmetres que separen Windsor de l'estadi de White City. I per arribar fins a la tribuna des de la qual la Reina Alexandra assistia a l'esdeveniment hi van afegir 195 metres. Des d'aleshores totes les maratons tenen 42 quilòmetres i 195 metres.

La maratón de Londres també va ser cèlebre per l'agònica arribada a la meta de l'italià Dorando Pietri. L'atleta va entrar a l'estadi en primer lloc, però tan esgotat que va haver de ser ajudat en diverses ocasions i va ser desqualificat. Però la Reina Alexandra va considerar la seva persistència digna d'un filípides i el va premiar amb una copa d'or.

DESPRÉS DE MARATÓ

Després de la batalla de Marató les guerres mèdiques van continuar. Hi va haver altres batalles i algunes van suposar pèrdues terribles per als grecs, com la batalla de les

Termòpiles, en la qual van morir 300 espartans sota el comandament del rei Leònides. Però al final es van imposar els grecs i l'imperi persa es va disgregar fins a desaparèixer.

Hi va haver un altre imperi, aquesta vegada grec, sota el regnat d'Alexandre el Gran. Però també aquest imperi va tenir el seu final.

I va passar el temps, i hi va haver altres guerres, altres imperis...

I semblava que aquells homes caurién en l'oblit, però no va ser així.

Quan l'any 1896 es van restaurar els Jocs Olímpics i es va córrer la primera maratón, el guanyador ho va fer en gairebé tres hores.

Actualment es corre en poc més de dues hores, i cada competició,

Projecte de La Plaga: Imapla i Montse Ganges

HISTÒRIES

INCREÏBLES

2

HISTÒRIES protagonitzades per homes i dones valents que van perseguir un somni, una idea que a la majoria els semblava inabastable i fins i tot absurda. Relats que demostren de què som capaços o, almenys, de què en són alguns.

1. MARATÓ.

Filípides.

Córrer sense parar.

2. NEDAR I NEDAR.

Gertrude Ederle.

La Reina de les Onades.

3. EVEREST.

Edmund Hillary & Tenzing Norgay.

La muntanya més alta del món: 8 848 m.

4. A LA LLUNA.

Armstrong, Aldrin & Collins.

Més enllà del cel.

5. KARISOKE.

Dian Fossey.

Estrenyent llaços familiars.

CE

9 788498 255812